

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Алберт Нисим Бенбасат, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, ФЖМК (пенсионер)

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в научна област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Литературно-художествено книгоиздаване) с дисертационен труд на тема: **„Издатели и писатели: трансформации, предизвикателства, възход и медийна рефлексия. Българското книгоиздаване и българската художествена литература през 2010–2017 година“**, представен от **Жана Стефанова Попова**, редовен докторант в катедра Пресжурналистика и книгоиздаване на Факултета по журналистика и масова комуникация с научен ръководител: проф. д-р Алберт Нисим Бенбасат

Дисертационният труд на редовния докторант Жана Стефанова Попова разработва една твърде значима тема, свързана с българското книгоиздаване: публикуването на съвременна българска литература (проза) в периода 2010–2017 г. Избраната проблематика – с много малки изключения – не е подробно проучвана и интерпретирана, но нейната актуалност е неоспорима в контекста на изключителния „бум“ в присъствието на български автори на книжния ни пазар през последното десетилетие, което оправдава определението „възход“, утвърдено от докторантката в настоящия труд. Още едно доказателство за тази актуалност и възход е днешната картина (2018–2020 г.), от която е видно, че книжният ни пазар е пренаситен и буквално „пуши“ от белетристични книги на български автори. Това, естествено, се отразява на художественото качество на представената продукция, от една страна, от друга, създава трудности на редовия читател при избора му, а от трета, ангажира медиите в отразяването на това пъстро неравностойно многообразие. През проучвания от докторантката период, както и тя е изтъкнала, се наблюдава сериозна конкуренция между преводна и домашна литература, изразяваща се количествено чрез превеса на родните заглавия, но също и конкуренция вътре в издателската система – за привличане на нови дебютни и утвърдени автори, за присъствие в класациите по продажби, за по-голям медиен отзвук. В дисертацията фокусът е поставен върху пет български издателства – „Сиела“, „Жанет 45“, „Колибри“, „Хермес“ и „Рива“, като подборът им, съгласувано с научния ръководител, е направен на основата на тяхното дългогодишно и трайно участие в бизнеса,

както и на водещите позиции, които те заемат при публикуването и разпространението на българска художествена литература.

Дисертационният труд е структуриран в увод, четири глави, заключение, библиография и приложения, съдържа общо 336 страници, цитираните традиционни и електронни източници са общо 331. Структурата, композицията, обемът и количеството на използваните източници в текста напълно отговарят на критериите за подготовка на такъв род научни съчинения.

В увода са точно определени предмета, целта и задачите на изследването, очертана са работна теза и хипотеза, посочен е комплексният подход при разработването на темата, ограниченията, наложени от спецификата на избраната проблематика.

В първа глава, освен направения кратък аналитичен преглед на развоя и съвременното състояние на българското книгоиздаване през посттоталитарния преход, са разгледана историята и дейността петте избрани издателства. Отделено е специално място на тяхното утвърждаване като лидери на книжния ни пазар и са осветлени техните стратегически подходи при подбора на съвременни български автори. Важно значение тук има прокараният паралел между политиките в издателския ни бизнес спрямо родната литература в края на XX, началото на XXI в. и трансформацията, водеща до постепенното ѝ налагане през следващите години, което достига пикови стойности през изследвания период. Осмислянето на проблематиката в теоретичен план е извършено посредством изясняването на работни понятия като „художествена литература“, „издател“, „писател“ и „книгоиздаване“. С определено приносен характер е емпиричното проучване на докторантката – анкета с ръководни и оперативни специалисти от авторитетни български издателства. Въпросите от анкетата са структурирани точно и балансирано с оглед на професионалните характеристики на респондентите. Коректно събраният емпиричен материал е анализиран задълбочено и, навлизайки в „кухнята“ на издателската работа, очертава важни тенденции в развитието на този творчески бизнес, намерили отражение в изводите на труда.

Втора глава е фокусирана върху пазарното поведение на разглежданите пет издателства, като е базирана преди всичко на статистически данни и годишни класации на най-продаваните заглавия от български автори. Наблегнато е на съществената роля на Националния статистически институт, Националната агенция по ISBN и големите книжарски вериги. Чрез прецизния количествен и библиометричен анализ на събраната информация тук се открояват предпочитанията на аудиторията към определени тематични

полета, жанрови формации и стилови особености, отвеждащи с малки изключения в сферата на по-масовите четива, което от своя страна активизира търсенията на издателствата в тази посока, респективно и техните рекламно-маркетингови инициативи.

Трета глава е посветена на медийната рефлексия. Проследява се процесът на отразяване на съвременната българска проза в специализирани предавания на обществените аудиовизуални медии. Изчерпателно разгледани в описателен и аналитичен план са възлови предавания на БНТ и БНР, които играят важна роля за публичния успех на редица както стойностни, така и по-масови заглавия. Наблюденията и изводите, които очертават политиките на обществените електронни медии спрямо изданията на съвременна българска литература, са точни и задълбочени.

Четвърта глава се спира на отразяването на съвременната ни проза в печатни и онлайн издания. Подробно е разгледано поведението на редица разнообразни по своя характер традиционни и нови медии – както специализирани в областта на литературата и изкуството („Литературен вестник“, „Култура“, „Капитал лайт“), така и с по-масов характер („24 часа“, „Стандарт“, „Аз чета“, „Под моста“, „Площад Славейков“). Широкият спектър на този подбор, както и скрупульозното проследяване на отделните публикации, позволява да се очертае пълната картина на медийната рефлексия спрямо съвременната ни художествена литература, както и да бъдат изяснени различните подходи и политики на изданията в сферата на книжовността.

Приносите на дисертацията, синтезирани в пет точки, са в съответствие с предмета, целите, задачите и изводите, очертани от Жана Попова във въвеждащата и заключителната част на труда. Най-важен от тях, струва ми се, е първопроходческият и новаторски дух на тази разработка, която прави успешен опит да навлезе в една незначително изследвана територия, да „разглоби“, „сглоби“ и свърже в стройно композиционно единство нейните разнообразни елементи, проявявайки респект към постиженията на институциите и хората, които я обитават, и умерена критика към наблюдаваните негативни проявления.

В горния контекст са и моите препоръки, а именно – повече смелост и конкретика при посочването и анализирането на проблемите, пред които са изправени авторите и издателите на съвременна българска литература, както и медиите, отразяващи нейната културна стойност и пазарно присъствие. Жана Попова се е справила с един огромен, трудно обозрим масив от информация, какъвто малцина изследователи биха успели да пребродят. В този смисъл втората ми препоръка към нея е да се стреми към повече обобщения, към по-голям синтез на напластените емпирични познания. Естествено, след натрупването на повече опит

и самочувствие от страна на младата ни колежка, бихме могли да очакваме в следващите си трудове тя да обогати своите изследвания в същата посока и да постигне още по-сериозни изследователски резултати. Основание за това ми дават трайните интереси на Жана Попова към книгоиздателската и литературната проблематика, обвързани неизменно и с интересите ѝ към процесите и явленията в медийната сфера.

Заключение:

Като имам предвид актуалността, неразработеността и значимостта на темата, задълбочеността и изчерпателността на изложението, неговата сериозна теоретична и емпирична подплатеност, направените важни изводи, както и богатството и разнообразието на ползваните, цитираните и коментирани източници; като определям представения труд за приносен в сферата на книгоиздателската и медиината наука; като смятам, че трудът би представлявал интерес и би бил от полза както за специалистите, така и за обучаващите се в полето на книгоиздаването и медиите; като оценявам високо старанието, дисциплината, точността и публикационната активност в работата на докторантката през изтеклия период на обучение – с пълна убеденост гласувам „ДА“ и предлагам на уважаемото жури да присъди на Жана Стефанова Попова научната степен „доктор“ в научна област 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – Литературно-художествено книгоиздаване).

Дата: 18.05.2021 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Алберт Бенбасат